

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

בא א מיי פ"ו מהל' ציטורס הלכה טו סמג עשין קמ"א טושי"ע י"ד ק"י שם סעף א': **בב** ב מיי פ"ה מהל' מלה הלכה י"א סמג לאחין עט טור ש"ע א"ח ס"י מנו ס"א': **בג** ג ד טושי"ע א"ח ס"י מנו ס"א': **בד** ה ו מיי פ"ו מהל' ציטורס הלכה טו סמג עשין קמ"א טושי"ע י"ד ק"י שם סעף א': **בה** ז מיי פ"ה מהל' מנון הלכה י"א סמג לאחין עט טור ש"ע א"ח ס"י מנו סעף ב': **בז** ח טור ש"ע ס':

רבינו הגנאל

אמר רב יוסף הני נשי רידן. כלומר בני ביתו נהגו למיפא קפידא קפידא בפסח שהוא פחות מקבא מילונגא. ואמר להו אבוי נתיחקו מאיסור דחמין ואפקעו תורת חלה. אמר ליה לא מפקיעין מחלה, אלא עבדין כר' אליעזר, דתנן ר' אליעזר אמר הירודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה. ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר. בכורות שנושכות ואתו וזו נרואת כאלו נכנסות וזו בתוך זו. ואפילו כעבין שאין נושכות הסל מצרפן. בעיר רימיה טבלא שאין לה לבובי. פירוש לבובי מסגרת. מהו, מי מצרפן לחלה דאירי כלי מצרף והא איבא אירי, או דלמא תוך כלי מצרף והא לית ליה תוך ועלמה בתיקן. תניא ר' אליעזר אומר הסל מצרפן לחלה. ר' יהושע אומר מצרפן, רבן שמעון בן גמליאל אומר בכורות נושכות זו את זו מצרפות. כולן שרין שאם אין בעיסה כשיעור להוציא ממנה חלה, ואפאה עיסה אחר עיסה ונצטרפו חייב, כדכתיב והיה באלכסם מלחם הארץ, מלמ"ש שאם לא הפריש מן העיסה מפריש מן הלחם. כיצ"ל מצרפן לסל ואפי"ש שאין נושכות זו את זו מוציא ככר אחת מעשרים וארבעה ככרות. וקורא עליה שם. אסקינא הלכה כר' אליעזר. מתני'. ר"ג אומר שלש נשים לשת באחת ואופות בתנור אחד זו אחו זו וזו אחו זו. כלומר אפי"ש שכולן לשו בבת אחת, ואחת מסיקה את התנור ואופה, והאחרת אחריה והשלישית אחריה. וקמ"ל אפי"ש שהיא הבצק שהיה כרי שלשה הסיקו ושתי אפיות, אינו בא לידי חמוץ וטוב לעשות כך. אבל ארבע נשים ללש באחת לא נתברר כי התייר רבן גמליאל ללוש ולקטוף ולאפות אשה אחת והאחרת שלשה עמה והכמים שלש נשים עוסקות בבצק. אחת לשה,

חמשת רבעים קמה. רש"י לא גרס ועוד משום דחמשה לוגין ציפורים צלמאוס היו כעיסת מדבר ור"מ מפרש דהיינו כר' יוסי דלמחר צפ"ק דשבת (דף טו.) חמשה פטורים חמשה ועוד חייבין והיינו טעמא דר' יוסי דלמחר הפרשת חלה צעין שיעור עריסותיכם א': **לא** שנו אלא בכרות שנושכות זו את זו. תימה ללא משמע הכי במסכת חלה (פ"ג משנה ד) לתנן העושה עיסתו קצין פטור מן החלה עד שישוכו רבי אליעזר אומר אף הירודה וכו' אלמא לא צעי ר' אליעזר שישוכו ואי לא גרס אף אחי שפיר דמלי למימר דצעי מרמי שישוכו ויתנס לקל:

לשנות

אמר שמואל ההלכה כרבי אליעזר א"ל והא איתמר עלה אמר רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא בכרות של בבל שנושכות זו מזו אבל בעבין לא הא איתמר עלה א"ר חנינא אפי' כעבין בעי ר' ירמיה טבלא שאין לה לבובין מהו יתוך כלי בעינן והא ליבא או דילמא אייר כלי בעינן והא איבא תיקו: תניא ר' אליעזר אומר הסל מצרפן ר' יהושע אומר תנור מצרפן רבן שמעון בן גמליאל אומר בכרות [א] של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות: **בתנ"י** רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות באחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו והכמים אומרים שלש נשים עוסקות בבצק באחת אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה ר' עקיבא אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין זה הכלל תפח תלמוש בצונן: **גמ'** ת"ר לשה היא מקטפת וחבירתה לשה תחתיה מקטפת היא אופה וחבירתה מקטפת תחתיה והשלישית לשה אופה היא לשה וחבירתה אופה תחתיה והשלישית מקטפת וחוזרת חלילה לכל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ: ר"ע אומר לא כל הנשים וכו': תניא אמר רבי עקיבא דנתי לפני רבן גמליאל ילמדנו רבינו בנשים זריות או בנשים שאין זריות בעצים לחים או בעצים יבשים בתנור חם או בתנור צונן אמר לי אין לך אלא מה ששנו חכמים זה הכלל תפח תלמוש בצונן: **בתנ"י** שיאור ישראל מהאובלו פטור סידוק ישראל והאובלו חייב כרת איזהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים זה זה האובלו חייב כרת ואיזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו: **גמ'** תנו רבנן איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו סידוק כקרני חגבים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים איזהו שיאור כקרני חגבים שנתערבו סדקין זה בזה וזה זה האובלו חייב כרת והאגן תנן שיאור ישראל והאובלו פטור דברי רבי יהודה אימא לרבי מאיר זה זה האובלו חייב כרת אמר רבא מאי טעמא דר' מאיר אין לך כל סדק וסדק מלמעלה שאין לו כמה סדקים מלמטה: **מתני'**

חמשה רבעים. לוגין ציפורים שהן שצעה ועוד מדבריים שזה הוא שיעור העומר שהיתה עיסת מדבר שנאמר גזי חלה (במדבר טו) ראשית עריסותיכם כדי עריסותיכם דהיינו עיסת מדבר שהוא עומר לגולגולת והוא עשירית האפיה והאפיה שלש סאין וסאה ששה קצין מדבריות חשוב עישור שבהן ותמלא

שצעת רבעי קב וצילה וחומש צילה. כיצד חלק שלש סאין שהן שמונה עשרה קצין ועשה מהן רבעי קב היינו לוגין ותמלא בהן שצעים ושנים לוג טול עישור של שצעים הרי שצעה ושנים הן הנשאים שמים עשרה צילים הן עישור שלהן צילה וחומש צילה הרי שצעת רבעים ועוד דהוא צילה וחומש צילה. וצירושלים הוסיפו על המדות שמות מלצר שהוא חומש מלגו שמתנו ששה מן הראשונים בתוך חמשה האחרונים הרי ששה רבעים הראשונים נעשו חמשה והרובע וצילה וחומש הנשאים נעשו רובע שהרובע שש צילים עשה מהן חמש צילים גדולות והצילה וחומש צילה נעשית צילה גדולה שניתוסף עליה חומשא מלגו דהוא שמות מלצר הרי שש צילים גדולות דהוא רובע קב גדול הרי עומר המדבר ששה רבעים ירושלמיים וסאה ציפורית עודפת על ירושלמית שמות מלצר כדלמך צעירובין (דף פג.) הרי עומר שהיה ששה רבעים ירושלמיים נכנס חמשה ציפוריים: **נהוג למיפא צפיסא קפיוא קפיוא**. שלשת לוגין לתומרל לשומרן מן החימוץ: **אמר** לוי. כר' אליעזר קצירי לן דהסל מצרפן לחלה לאחר אפיימן. והאידנא קיימא לן כר' אליעזר בחלה של אור לאין שורפין קדשים ציוס טוב ולהשהותם אי אפשר ומושקתם עליה שם אסור לפותה דהא ללו לאכילה היא ולא קרינן עליה שם אלא עושה חררה קטנה אלל גדולה ואופה שמהין וכשהוא רודה ונתנן לכלי והוא מצרפם ונותל הקטנה וקורא שם ומצדך ומציעה ושורפה משתחשך וזו למחר וכן הורה לנו רבינו

יעקב בן יקר: **שנושכום זו את זו**. שהן רכזות ועגולות כעין שלנו וכשמדציקין זו אלל זו צמור נשכות זו אחו הלכך חלה היא: **אלל כעין**. קייילו"ש צלע"ז ארוכין וקצרין ואין נושכין זה מזה: **טבלא שאין לה לבוב**. מסגרת ושפה סביב לה ורדה פת לתוכה מן התנור: **מהו**. שמתקטרף לר' אליעזר: **טנור מצרפן**. [ב] אף טנור מצרפן אף על פי שלא נתנן לקל: **ככרות של צבל גוי**. אלל כעבין לא: **בתנ"י רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות באחת**. כל אחת מלח התנור ואין כאן חימוץ אף על פי שהאחת ממתנת עד שיאפו השמים: **וחכמים אומרים**. אין להקל כל כך שיהו לשות כאחת אלל שלש נשים עוסקות כל אחת בצלק שלה: **אחס לשה**. האחרונה לשה כשחצירתה האמצעית מקטפת והשלישית שלשה תחלה אופה וקידרל מפרש צממא: **לא כל הנשים**. יש עללניות ומחמיות אס ישוה כל כך ויש טנור שאינו חם מהר ויש עמים שאינם נצעים מהר: **זה היכלל ספת**. הצלק צידה שהיא רואה שרואה לתפוח: **סלטוש**. ידיה צמים צונן ותקטפנה ותלטנן: **גמ'** סתא לשה היא מקטפת. ארצבנן קאי. הראשונה שקדמה ללוש מלח התנור קטן שלהן כשהיא מקטפת עכשיו וגמרה קיטופה היא אופה ונתנת לתנור וחצירתה שהיתה לשה מקטפת תחתיה והשלישית לשה וכשגמרה ראשונה לאפות גמרה אמצעית לקטף ואחרונה ללוש הרי האמצעית המקטפת אופה וחצירתה האחרונה מקטפת תחתיה והראשונה חוזרת ולשה שהיו תנורין קטנים ולא היתה מספקת [אלל] כמלא תנור: **וכן חוזרות חלילה**. חלילה לשון מחול סביב סביב: **דנסי לפני רבן גמליאל**. שהיה אומר כלל דבר צבל שלש נשים לשות כאחת וממתנת האחת עד שיאפו השמים: **בתנ"י שיאור**. שלא החמין כל לרכו: **סידוק**. סידוק. כשהוא מחמין נעשין צו סדקין: **קרני חגבים**. סדק לכלן וסדק לכלן: **זה וזה האובלו צכרת**. דקרני חגבים נמי סידוק הוי: **ואיזהו שיאור**. שפטור זה שאין צו סדק אלל הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו ומתוך פחד ורתת פניו מכסיפין: **גמ'** חכמים דצרייתא הוא ר' יהודה דמתני' הוא ר' מאיר: ה"ג צצרייתא **וחכמים אומרים אי וכו** שיאור קרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה וזה זה האובלו חייב כרת: **דרי** יהודה פטר צשיאור לדיה דלע"ג דלמך ישרף לא מייחב עליה לא מלקות ולא כרת: **אימא לרבי מאיר זה וזה**. צין שיאור לרבי יהודה דקרני חגבים צין סידוק חייבין כרת דתרייהו לרבי מאיר סידוק יניחו: **כמה סדקין מלמטה**. בתוכו הלכך כי הוי למעלה כקרני חגבים הוי למטה כנתערבו סדקין: **מתני'**

שיאור שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו, סידוק כקרני חגבים. מאי טעמא שאין לך סדק מלמעלה שאין בו כמה סדקין מלמטה, ובתרייהו האובלו חייב כרת, נמצא שיאור דר' יהודה סידוק לר' מאיר. ת"י אי זהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה, וזה זה האובלו חייב כרת. ואקשינן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סבא ר' יהודה, וכו' ר' יהודה מחייב אקרני חגבים כרת, והתנן שיאור ישראל והאובלו פטור דברי יהודה. ושנינן אימא זה וזה, כלומר בין סידוק כקרני חגבים בין סידוק שנתערבו סדקין זה בזה לר' מאיר אחד הוא כל סדק זה וזה חייב כרת. וקיי"ל כר' מאיר דשנן לן תנא דשנן דחכמים.

(א) שנת עי: [חלה פ"ב מ"ו] עדיות פ"א [מ"ב], (ב) [צ"ל דמנון, א] מדה ת. [מלה פ"ב מ"ד], (ד) לעיל מנ, (ה) מכלילתא דא פרשה (ו) [לעיל מג. ממות נג. מולין כג: א], (ז) [וע"ע ח"א ד"ה דאוריית: (ז) חוק' שנת טו. ד"ה רבי יוסי אומר ובעירובין פג: ד"ה שצעת].

גליון הש"ס

גמ' פירו דר' כלי בעינן. עיין טורי אבן מינה דר' ע"א ד"ה דאוריית: [א] מות' לא כל הנשים. כעין זה יצמנת קב ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' רש"י אומר ככרות כ'. י"צ הוא טנור והוא דברי מ"ק דמתני' דחלה ועיין מוס': [ב] רש"י ד"ה מנור מצרפן אף מנור כ'. י"צ צירושלמי (פ"ב דחלה) איתא דוקא מנור ולא כל:

לעני רש"י

קייילו"ש [קיי"ל ש]. יתרות (של משחק). ובאן בהשאלה: כעבים מאורכים. אינטרוטריד. לעצב.

מוסף רש"י

הירודה ונותן לסל. כגון שהיה לש את עיסתו פחות ממחמש רבעים, לפטורו מן החלה, הסל מצרפן לחלה. שריון מן המנור (נדח ט). ואי זהו שיאור כל שהכסיפו פניו. ר"מ קיי שיאור את שהכסיפו פניו וזהו חמילת חמילת, ולר' יהודה הוי שיאור שהחמיל ליקדק ככר סדקין דקין כקרני חגבים, אחד לכלן ואחד לכלן, אלל שהכסיפו פניו לר' יהודה מלה היא, ולר' קני חגבים מתנן לגמרי הוא (לעיל מג.).

מוסף תוספות

א. ואי"כ קודם שהופרשה כנפח. שיאור ישרף ומשום הכי קאמר ועוד. מוס' ר"פ. דחלה אין לה שיעור מן התורה. מוס' הרא"ש.

רבינו הגנאל (המשך)

תלמוש בצונן. ויש אומרים כנפח. שיאור ישרף והאובלו פטור סידוק ישרף והאובלו חייב כרת כר'. במשנתנו שנה לנו דברי ר' איבא הכי קאמר רבי. ורבייתא שנה לנו דברי ר' יהודה בלשון חכמים. לרבי יהודה בלשון חכמים. לרבי יהודה השיאור כקרני חגבים והסידוק שנתערבו סדקין זה בזה, ולר' מאיר

שיאור שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו, סידוק כקרני חגבים. מאי טעמא שאין לך סדק מלמעלה שאין בו כמה סדקין מלמטה, ובתרייהו האובלו חייב כרת, נמצא שיאור דר' יהודה סידוק לר' מאיר. ת"י אי זהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה, וזה זה האובלו חייב כרת. ואקשינן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סבא ר' יהודה, וכו' ר' יהודה מחייב אקרני חגבים כרת, והתנן שיאור ישראל והאובלו פטור דברי יהודה. ושנינן אימא זה וזה, כלומר בין סידוק כקרני חגבים בין סידוק שנתערבו סדקין זה בזה לר' מאיר אחד הוא כל סדק זה וזה חייב כרת. וקיי"ל כר' מאיר דשנן לן תנא דשנן דחכמים.

(א) [לעיל דף יג. ה"ה כ:];
 (ב) [מספחה פ"ג ה"ט];
 (ג) פ"א ה"ג; (ד) פ"א ה"ג;
 (ה) לקמן דף פ"א; ג' ב' ב' ב' ב'
 דף מטו; (ו) ע"י פירש"י
 לקמן פ"א: ד"ה נעמא
 וכו' לפני הדינה וכו';
 (ז) ע"י מוס' לקמן דף ק"ג.
 (ח) [לעיל דף ד:];
 (ט) [ויקרא ו' א'] ונרבות
 ע"י; (י) ז"ל ולגמתי;

תורה אור השלם

1. השבבים על משות
 שן ופרודים על ערשותם
 ואבלים קרים מצאן
 ועגלים מתוך מרבק.
 עמוד ו ד
2. לכן עתה יגלו בראש
 גלים וקר מיוחד
 קרומים: עמוד ו ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ממדת חכם
 שבח הוא לו:

מוסף רש"י

אם עבר צופים.
 מקום שיתל לאות משם
 הדינה ומשם והלאה אין
 יכול ללחוץ במקומו. לא
 התייחסו לחזק ושורפו
 בירושלים הולל וכבר
 נתמקם הרבה ונשיג
 דק"ל בנפרד כל שעה
 (לעיל דף ד). דמקום
 סתילת קדשים שם שריפתן
 מבקשם בלא תשרף (שם).
 לפני הדינה. מקום הבר
 הית שם שם שם בית
 השן גדול שריפתן פסולי
 קדשים כלל כהנתמן
 פזמים (קד): בפרק טעול
 יום (ברכות שם) ונשיג
 קעיל (דף): אז כל ממקדש
 קרוי צירה (לקמן פ"ג).
 לא גלאי כדגלי אינשי.
 שרי לא נעבור מקום
 מורה גלתי אלא מאמת
 מלגת בנחמי (ב"ב פ"ד).

מוסף תוספות

א. ולא מיירי כלל
 בעירוב. מוס' ר"פ. ב. בלי
 הפסק. מוס' הל"ש. היינו
 דקאמר רבי צופים כלומר
 עבר אותו מקום שראים
 ירושלים ממנו והשתא
 ניחא דהוא הדין נמי לכל
 צד. מוס' ר"פ. ג. וכי עבר
 צופים לא אטרחרו רבנן.
 מ' ה"ו.

רבינו הגאון

מתני' ארבעה עשר שחל
 להיות בשבת מבטרין הכל
 מלפני השבת דברי ר' מאיר
 ר' אלעזר נבר צדוק אומר
 תרומה מלפני השבת,
 וחולין בזמנן. וקיייל כר
 אלעזר בר' צדוק. תניא ר'
 אלעזר ברבי צדוק אומר
 פעם אחת שבת אבא
 ביבנה וחל ארבעה עשר
 להיות בשבת כו'. מתני'
 ההולך לשחות את פסחו
 ולמול את בנו ולאכול
 סעודה אירוסין בבית חמיו
 ונוכר כו'. ורמינהו ההולך
 לאכול סעודה אירוסין

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

מ"א.

**עין משפט
 גר מצוה**

בז א מ"י פ"ג מהל' חמץ
 הלכה ג סגן עשין לט
 טו"ש"ע א"ח ס"י תמיד
 סעף א:
 ב' ב מ"י שם הל' ט
 טו"ש"ע שם סעף א:
 ב' ב מ"י פ"ק יט
 מהלכות פסולי
 המוקדשין הלכה ח:
 ב' ד מ"י פ"ג מהל'
 חמץ הל' ט טו"ש"ע
 א"ח ס"י תמיד סעף א:
 ג ה מ"י פ"ה מהלכות
 דעות הלכה ב:
 ג ו מ"י פ"ה מהל'
 אסורי ביאה הלכה לא
 סגן ג' לחון ק"י טו"ש"ע
 א"ה"ע ס"י ב ס"ח:
 ד מ"י שם הלכה ג'
 טו"ש"ע שם סעף א:

רבינו הגאון (המשך)

בבית חמיו ולשבת
 שבתת הרשות יחזור מיד,
 והיכי קתני במתני' יבטל
 בלבד, מכלל שאין מחייבין
 אותו לחזור. ושנינו מתני'
 ר' יוסי היא דסבר סעודה
 אירוסין מצוה, וביעור
 חמץ נמי מצוה, מיהו
 ביעור חמץ אפשר לקיימה
 בביטול חמץ וירושלים
 סעודה אירוסין שזמנא
 מקיט שחוקין. וברייחא ר'
 יהודה דסבר סעודה
 אירוסין רשות, כגון
 שבתת הרשות דלרבי
 הכל חייב לחזור מיד,
 ותניא סעודה אירוסין
 רשות דברי ר' יהודה, ר'
 יוסי אומר מצוה. והשתא
 דאמר רב חסדא מחלוקת
 בסעודה שניה, אבל
 בסעודה ראשונה אפילו ר'
 יהודה מודה דמצוה,
 אפילו תימא מתני' ר'
 יהודה ובסעודה ראשונה
 שהיא מצוה, ברייתא
 בסעודה שניה שהיא
 רשות. תניא אמר ר' יהודה
 אני לא שמעתי אלא סעודת
 אירוסין בלבד, אמר ר' יוסי

אני שמעתי סעודת אירוסין
 וסבילנות. וירושלמי
 לשבות שבתת הרשות,
 ולשבות אצל רבו או אצל
 מי שהוא גדול ממנו. אמר
 ר' יוסי בר בון גדול השלום
 שהוקש לשני דברים
 וסבילנות. וירושלמי
 ושחיתות פסח. תניא א"ר
 אלעזר כל סעודה שאינה
 של מצוה אין תלמיד חכם
 רשאי להנות ממנה, כגון
 מאן, א"ר יוחנן כגון בת
 כהן או בת תלמיד חכם
 אצל עם הארץ. לפי שאין
 זיווגן עולה יפה, בדכתיב
 ובת כהן כי תהיה אלמנה
 וגרושה וזרע. אמר רב
 כהנא אי לא נסיבנא כהנתא
 לא גלאי. ומעשה דרב
 כהנא מפורש בהגהות
 בתרא כי שמייה לקועיה
 ההוא נבדא וערק לארץ
 ישראל. אמר ר' יצחק כל
 הנתנה מסעודת הרשות
 לסוף גולה, שזמנא
 אוכלים כרים מצאן ועגלים
 מתוך מרבק, ומתיב בתריה
 לכן עתה יגלו בראש
 גולים. ת"ר תלמיד חכם
 המרבה סעודתו בכל
 מקום. לסוף מחריב את
 ביתו, ומאלמן את אשתו,
 ומייתם גזולין, ותלמודו
 משתכח, ומחלוקות רבות
 עליו, ודבריו אין נשמעין,
 ומחלל שם שמים, ושם
 אביו, ושם רבו, וגורם שם

לשבות שבתת הרשות. פ"ה שהיה הולך להשיך על התמוס
 לקנות שציתה שם וליך ד' אלפים לדבר הרשות וקשה
 א"כ תיקשי למ"ד צפ' בכל מערבין (ערוזין לא). אין מערבין אלא לדבר
 מצוה ונר' לר"י דה"פ לשבות שציתה הרשות שהולך לשמות צפסח
 צצית אהבו או קרובו א: **אם עבר**

מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת
 מבטרין את הכל מלפני השבת דברי ר' מ'
 וחכמים אומרים בזמנו ר"א בר צדוק אומר
 תרומה מלפני השבת וחולין בזמנן: **גמ'**
 תניא ר"א בר צדוק אומר פעם אחת שבת
 אבא ביבנה וחל ארבעה עשר להיות בשבת
 ובא זונין ממונה של ר"ג ואמר הגיע עת לבער
 את החמץ והלכתי אחר אבא וביערנו את
 החמץ: **מתני'** ההולך לשחות את פסחו
 ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית
 חמיו ונוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול
 לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער
 ואם לאו מבטלו בלבו להציל מן הנכרים ומן
 הנהר ומן הלסטים ומן הדליקה ומן המפולת
 יבטל בלבו ולשבות שבתת הרשות יחזור
 מיד וכן מי שיצא מירושלים ונוכר שיש
 בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו
 במקומו ואם לאו חזר ושורפו לפני הבירה
 מעצי המערכה ועד כמה הן חוזרין ר"מ אומר
 זה וזה בכביצה ר' יהודה אומר זה וזה בכזית
 וחכמים אומרים בשר קדש בכזית וחמץ
 בכביצה: **גמ'** ורמינהו ההולך לאכול
 סעודת אירוסין בבית חמיו ולשבות שבתת
 הרשות יחזור מיד א"ר יוחנן לא קשיא הא
 ר' יהודה הא רבי יוסי דתניא סעודת אירוסין
 רשות דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר מצוה
 והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת בסעודה
 שניה אבל בסעודה ראשונה דברי הכל מצוה
 אפילו תימא הא והא ר' יהודה ולא קשיא הא
 בסעודה ראשונה הא בסעודה שניה תניא
 אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא סעודת

אירוסין אבל לא סבילנות אמר לו ר' יוסי אני שמעתי סעודת אירוסין וסבילנות
 תניא רבי שמעון אומר הכל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי
 להנות ממנה כגון מאי א"ר יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת תלמיד חכם לעם
 הארץ דא"ר יוחנן בת כהן לישראל אין זיווגן עולה יפה מאי היא אמר רב
 חסדא או אלמנה או גרושה או זרע אין לה במתניתא תנא קוברה או קוברתו
 או מביאתו לידי עניות איני והא א"ר יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של
 אהרן כל שכן שתורה וכהונה מעשרתן לא קשיא יהא בת"ח הא בעם הארץ
 ר' יהושע נסיב כהנתא חלש אמר לא ניחא ליה לאהרן דאדבק בזרעיה דהוי
 ליה חתנא כי אנא רב אידי בר אבין נסיב כהנתא נפקו מיניה תרי בני סמיכי
 רב ששת בריה דרב אידי ור' יהושע בריה דרב אידי אמר ר"פ א"י לא נסיבנא
 כהנתא לא איעתרי אמר רב כהנא אי לא נסיבנא כהנתא לא גלאי אמרו ליה
 והא למקום תורה גלית לא גלאי כדגלי אינשי אמר רבי יצחק כל הנתנה
 מסעודת הרשות לסוף גולה שנא' יאוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק
 וכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים: ת"ר כל ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום
 סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גזוליו ותלמודו משתכח
 ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם
 רבו ושם אביו וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות מאי היא
 אמר אביו קרו ליה בר מחים תגורי רבא אמר בר מרקיד כי כובי רב פפא אמר
 בר מלחך פינכי רב שמעיה אמר בר מך רבע: ת"ר לעולם ימכור אדם כל
 מה שיש לו וישא בת ת"ח שאם מת או גולה מובטח לו שבניו ת"ח ואל ישא
 בת ע"ה שאם מת או גולה בניו ע"ה ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו
 וישא בת ת"ח וישא בתו לת"ח משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה
 ומתקבל ולא ישא בת עם הארץ משל לענבי הגפן בענבי הסנה דבר כעור
 ואינו

רע לו ולבניו עד סוף כל הדורות, וקרו לו בר מיהם תגורא, ובר מרקיד כי כובא, ובר מלחך פנכי, ובר מן רבעי.

מתני' מעטין אם הכל
 לצבת אצל כל מה שעמיד לבער יעבר: **הוסיף**
השם. שאינו יכול להאכילה לא לוריס ולא לבהמת זרים ולהשתותה
 אי אפשר אצל חולין אין כרין לבער אלא בזמנן שיכול למצוא להן

אוכלים הרבה: **גמ'** שבת אמת: **מתני'** ההולך
 צארבעה עשר: אם יוכל שיש
 שות ציזם: להליל מן הנכרים.
 אם ישראל הנדרפין: יעטל בלבו.
 ולא יחזור ואפי' יש שות דמדאורי'
 וכן ליה צציתול בעלמא: לשבות
 שציתם הרשות. שהיה הולך להשיך
 על התמוס לקנות שציתה שם כדי
 שיהא לו משם ולהלן אלפים לילך למחר
 שם לדבר הרשות יחזור מיד אצל
 לקנות שציתה מצוה כגון שילך מחר
 מן התמוס לבית האכל או לבית
 המשתה היינו כהולך לשחות את
 פסחו: שיש צידו צטר קדשים. עמו
 צדק ונפסל ציזל שחלל קדשים
 קלים חומת ירושלים: אם עבר צופים.
 שם כפר שיכול לראות בית המקדש
 משם: שורפו במקומו. ולא התייחסו
 לחזור: ואם לאו חזר ושורפו כו'.
 כדאמנן בכל שעה (לעיל דף ד). בקודש
 בלא תשרף: דמקום אכילתו שריפתו:
 זה וזה. מתוך דאמנן לעיל ונוכר שיש
 לו חמץ צציתו ובשר קודש שמו:
בבבילה. אצל צפחות גבי חמץ יצטל
 בלבו וגבי צטר קודש שורפו במקומו:
גמ' סעודה שניה. כך הוא דרך
 החתנים לאחר סעודת אירוסין חזר
 ומשגר סבילנות לארוסתו וקועד שם:
אני לא שמעתי. שתהא מצוה אלא
 סעודת אירוסין לצדה אצל לא סעודת
 סבילנות: סבילנות. דרונות כלים
 נלאים: כה כהן. צריכה להינשא
 לכהנים ולא לפגוס משפחתה להינשא
 לישאל: אין זיווגן עולה יפה. בזמל
 טו"ז: מאי היא. מה עולה בדין: או
 אלמנה או גרושה או זרע אין לה.
 כדכתיב (ויקרא כג) וצת כהן כי תהיה
 לאיש זר וסמין ליה וצת כהן כי
 תהיה אלמנה וגרושה וזע אין לה
 וגו': או קוברה. בלא זמנן: **תלמיד**
חכם. (א) הוא שצט לו אצל עם הארץ
 ואינו כהן נגלי הוא לו לאהרן וענשים:
 לא גלאי. רב כהנא גלה מצבל לא"י
 כדאמר בהגהות ומכיל (צ"ק ק): לא
גלאי כדגלו אינשי. שאר תלמידים
 יולאין מדעתן ואני ילאתי על כרחי
 ממחמת מרדן ואימת מלכות: **ומאלמן**
אם אשפו. שמצקש לימודו ואי אפשר
 לו וגולה למונות והרי אשתו כאלמנות
 חיות: **גזולין.** יתומין: **וסלמודו**
משפחה. שאינו עסוק לחזור עליו:
ומחלוקות רבות באות עליו. מחמת
 ששכח תלמודו או הקפות שמקיף
 מחנויין לסעודותיו: **קרו ליה.** לבנו:
מרקיד ציזוני. כדרך הללינים שמשחקין
 ומרקדין צמנויות להשקותן שצכרן:
מלחך פינכי. קערות: **מך רבע.**
 מקפל לצושו ורובץ וישן כך דרך
 המשתכרין אינו מספיק לילך לביתו
 ולשכב על מטתו אלא מקפל לצושו
 תחתיו וישן: **מך.** כמו צר חמרל
 מוך שקין וגני (מעטת דף ו):
 ואינו

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

גב א מיי שס הל' גב
טושיע' שס ס"ו:
גב ג מיי פי"ח מהל'
עדות הלכה ב סמג
לאזין ריד טור ש"ע ח"מ
סמן לד ספק ז:
גב ג מיי פי"ח מהל'
נחלות הלכה ו סמג
עשין לו טושיע' ח"מ ס'
ל ספק ב:
גב ד מיי פי"ח מהלכות
זכרות הל' ח סמג
עשין כו טושיע' ח"מ ס'
קפד ספי' ו ס' קלו ס"ד:

רבינו הגנאל

תנא ר' אומר עם הארץ
אסור לאכול בשר שנאמר
זאת תורת הבהמה. אמר
ר' אלעזר עם הארץ מותר
לנוהרו ביום הכפורים
שחל להיות בשבת. אמרו
לו תלמידיו רבי כו.
אמר ר' יוחנן עם הארץ
מותר לקרוע כדג כו.
ואסור להתלות עמו
בדרך כו. ח"ד גדולה
שנאה ששונאים עמי
הארץ תלמידי חכמים כו'
ונשתייהם. שנה ופירש יתר
מכולן. ח"ד ששה דברים
נאמרו בעמי הארץ. ואין
מוסרין להם עדות, ואין
מקבלין מהן עדות, ואין
מגלין להם את הסוד, ואין
ממנין מהם אפטרופין על
היתומים, ואין ממנין אותן
אפטרופין על קופה של
צדקה, ואין מתלוין עמהן
בדרך. ויש אומרים אף
אין מכריזין על אברן,
וח"ד זימנין דנפיק מיניה
זרעא מעליא [שנאמר] יבין
וצדיק ילבוש מתיי וכן
מי שיצא מירושלים ונזכר
עם ארבעה בשר קיש אם
עבר צופים שורפין כו.
פירוש שם מקום שעומד
שם וצופה בכל צד, שורפין
במקום שנוכר. ואם לא
עבר הצופים חזרו כו. עד
כמה חזרו, ר"מ אומר
בין חמץ בין בשר קיש
כביצה. ר' יהודה אומר
זה היה בכית. והחכמים
אומרים בשר קיש כזית
וחמץ (ככותבת) וכביצה.
ואקשינן ורמינן עד כמה
מומנין עד כזית, ר' יהודה
אומר עד כביצה, מכלל
הד"מ כזית חשוב, ור'
יהודה כביצה, ומשני ר'
יוחנן מוחלפת השיטה,
כלומר הלף דבוי ר' מאיר
לר' יהודה ודבוי ר' יהודה
לר' מאיר, כי היכי דלא
תיקשי דבריהן אדבריהן.
אבי אמר לעולם לא תפוך,
והתם בענין זימון בקראי
פליגי, ר"מ סבר ואכלת זו
אכילה, ושבעת זו שתיה,
אומר לך כנותר. ר' יהודה
איסורו בכזית דאכילה
כתב ביה אף חזרתו
בכזית.

אמר רב כהנא אי לאו דנסיבי בהנאה לא גלאי. משמע שלא
היה כהן והא דלמרינן בפ"ק דקדושין (דף טז.) רב כהנא
שקל סודרה בפדיון הבן בשביל אשתו היה לוקח כדלמרינן בפ' הזרוע
(חולין דף קג.) רב כהנא הוא אכיל בשביל אשתו והא דלמר בפרק
ערבי פסחים (לקמן ק"ג.) א"ל רב לרב
כהנא פשוט נבילתא בשוקא ושקול
אגרא ולא תימא כהנא [וגברא] רבא
אנא לא בשביל שהיה כהן אלא שכן
היה שמו: **לא מצא בת נבאי צדקה**
ישא בת מלמדי תינוקות. משמע
דגבאי צדקה עדיפי ממלמדי תינוקות
והא דלמר בפרק השותפין (צ"ב ט.)
והמשכילים זיהירו כוהר הקריע אלו
גבאי צדקה ומלדיקי הרצים ככוכבים
אלו מלמדי תינוקות ל"ל דוהר הקריע
עדיף מוהר כוכבים: **מה ארי**
דורם ואוכל. פרי"ת דורס ואוכל ואין
ממתיין עד שתמות אף עם הארץ אינו
ממתיין עד שתפייסו:

ואינו מקביל לשומעים: גדולי הדור. אנשי מעשה ולדיקים: כס
גבאי צדקה. שאין ממניין אלא אם כן טובים ונאמנין: **נשותיהן**
שרץ. שאינן זהירות במלות: **עם כל בהמה.** שדומות לבהמה שאין
להן לב להצין: **כי היא חייך ואורך ימך על חייו לא חס.** ללמוד
תורה ולחיות: **על חיי הצירו לא כל**
שקן. ויש ללגא שמא ירהגו: **ומגבו.**
דמו לא חיי כדלמרינן בשחיטת חולין
(דף כה.) קרעו כדג מטמא בזהל
מיד ואף על גב שמפרפר ואמר רבי
שמואל בר רב יוחנן ומגבו: **אילמלא**
צריפין אנו להם. למזונותיהן ולעזרתם
היו הורגין אותנו: **כאלו צועל**
ארוסו ופניו. שצריפין: **מאורסה.**
לכל קהילות יעקב: **שנה ופירש.** תלמיד
ששנה ופירש מן התורה ויודע כמה
תלמידי חכמים מגנים את עמי הארץ
וכמה הם מפלים צעריהם שונא יומר
מכולם: **אין מוסרין לו עדות.** אין
מזמנין אותו לשמוע דבר להעיד עליו:
ואין מגלין לו סוד. שום דבר סתר
לפי שהולך רכיל ומגלה: **על היוםמוין.**
שמשוד על הגזל: המולא אציה חייב
להכריז כדלמרי' באלו מילואת (צ"מ כה.)
ועם הארץ לאו אחיך הוא דאינו עושה
מעשה עמך: **מומנין.** שלשה שאלו
כאחת דמנין חייבין לזמן ואין ראשין
ליחלק: **ואכלת ושבעת.** מהאי קרא נפקא
לן זכרת הזימון (זכרות (דף מח. ט.))
חורסו. ומדכזבן היא ואשיעור טומאתו
אסמכוה וטומאת אולתין כבצילה:

רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו
כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להן זה נושך ושובר
עצם זה נושך ואינו שובר עצם: תניא היה רבי מאיר אומר כל
המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני ארי מה ארי
דורם ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובוועל ואין לו בושת
פנים: תניא רבי אליעזר אומר אילמלא אנו צריכין להם למשא ומתן היו
הורגין אותנו תנא רבי חייא כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בוועל
ארוסתו בפניו שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא
מאורסה גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה
ששונאין עובדי כוכבים את ישראל ונשותיהן יותר מהן: תנא שנה ופירש
יותר מכולן תנו רבנן ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להן
עדות ואין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד ואין ממנין אותן אפטרופוס
על היתומים ואין ממנין אותן אפטרופוס על קופה של צדקה ואין מתלוין
עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו ותנא קמא וזמנין
דנפיק מיניה זרעא מעליא ואכיל ליה שנאמר יבין וצדיק ילבוש: וכן מי
שיצא וכו': למימרא דרבי מאיר סבר כביצה הוא דחשיב ורבי יהודה סבר
כזית נמי חשיב ורמינדי עד כמה הן מומנין יעד כזית ורבי יהודה אומר עד
כביצה אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה אבי אמר לעולם לא תיפוך התם
בקראי פליגי הכא בסברא פליגי התם בקראי פליגי רבי מאיר סבר ואכלת
זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת
אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו בכביצה הכא בסברא פליגי רבי מאיר סבר
חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור' יהודה סבר חזרתו
כאיסורו

רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו
כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להן זה נושך ושובר
עצם זה נושך ואינו שובר עצם: תניא היה רבי מאיר אומר כל
המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני ארי מה ארי
דורם ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובוועל ואין לו בושת
פנים: תניא רבי אליעזר אומר אילמלא אנו צריכין להם למשא ומתן היו
הורגין אותנו תנא רבי חייא כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בוועל
ארוסתו בפניו שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא
מאורסה גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה
ששונאין עובדי כוכבים את ישראל ונשותיהן יותר מהן: תנא שנה ופירש
יותר מכולן תנו רבנן ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להן
עדות ואין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד ואין ממנין אותן אפטרופוס
על היתומים ואין ממנין אותן אפטרופוס על קופה של צדקה ואין מתלוין
עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו ותנא קמא וזמנין
דנפיק מיניה זרעא מעליא ואכיל ליה שנאמר יבין וצדיק ילבוש: וכן מי
שיצא וכו': למימרא דרבי מאיר סבר כביצה הוא דחשיב ורבי יהודה סבר
כזית נמי חשיב ורמינדי עד כמה הן מומנין יעד כזית ורבי יהודה אומר עד
כביצה אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה אבי אמר לעולם לא תיפוך התם
בקראי פליגי הכא בסברא פליגי התם בקראי פליגי רבי מאיר סבר ואכלת
זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת
אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו בכביצה הכא בסברא פליגי רבי מאיר סבר
חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור' יהודה סבר חזרתו
כאיסורו

אמר רב יהושע בן לוי וקאמר רבי שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד
ללעולם אינו מוציא אחרים ידי חובה עד שיאכל כזית דגן משמע דאם אכל כזית דגן
היה מוציא אחרים ואי כזית דרענן היכי מפיק
לכו הא אמר דלא אתי דרענן ומפיק דלורייתא אורי' דהיינו דוקא קטן אינו מוציא אותו
שאלש שיעור דלורייתא אכל גדול אפילו לא אכלי
כלל יכול להוציא אחרים מדלורייתא:

הדרן עלך אלו עוברין

א) ועינין נה: א) ס' ס'א
ב) וסנהדרין ז: ע"ש,
ד) נאולי ז"ל אלתא ציוד
ע"י מוס' מגילה כה. ד"ה
אלמלא, ס) זכרות ט.
סנהדרין ע"ג, ו) זכ"ק
ק"ט, ו) זכרות מט:
זכרות דף מה. יומא
דף ע"ג, ט) יומא פ"א,
ו) ולקמן ק"א, ח) זכרות
מה, ו) ז"ל המון,
ט) שייך מע"ל, ו) וע"ע
מוס' קדושין ט. ד"ה ר"כ
ז"ב קי. ד"ה ולא וכו' וכו'
ק"ב, ד"ה ר"כ, ט) וע"ע
מוס' חולין פ"א. ד"ה הדורס
ומוס' ז"ב ט: ד"ה ד"ס,
ט) וע"י מוס' ז"ב ט:
ד"ה א' דלכ"ה,

תורה אור השלם

- ארוך שבך עם כל
בהמה ואמר כל העם
אמן. דברים כו כא
- זאת תורת הבהמה
והעוף וכל נפש החיה
הרמשת בפניהם וכל נפש
השרצת על הארץ.
ויקרא יא טו
- לא תאבה את אלהיך
לשמע בקלו וליך בקדו בו
כי הוא חייך ואורך ימיך
לשבת על האדמה אשר
נשבע אלהיך
לאבותיך לצאתך וליעקב
לאתר להם: דברים ל כ
והיה צוה לנו משה
מודקה קהלת יעקב:
דברים לג ד
- יבין וצדיק ילבש ויבין
דברים לג יב
- ואכלת ושבעת
וברכת את אלהיך על
הארץ הטובה אשר נתן
לך: דברים ח י

גליון הש"ס

גב' אבר ר"ע בשתיית
ע"ה. ע"י זכרות סב. ע"ב
מוס' ד"ה דהוא לע"ע:

מוסף רש"י

עד כמה מומנין. מוכרין
על המון אחריו (יומא ע"ג)
כמה יאכל עמיה וימחיי
עמיהם זימון, ונפקא מינה
להוליא די מוסקן אס
ימנו לו הסוס לבין (ברכות
ע"ד). מוחלפת השיטה.
התנא שקרינן טעה בלאת
מהן והחליף שטמו (לקטו
נח). ואכילה בכזית.
משמע (יומא ע"ג). חזרתו
כטומאתו. שיעור חזרתו
כשיעור טומאתו מיל
דחשיב לענין טומאה שחיב
זה לענין חזרה (ברכות
ע"ג).

מוסף תוספות

א. והוא רע לבריות. מוס'
ראש"ב. ב. והריגתו בכל
עת מצוה היא והוצלת
נפשות כיון שהוא רגיל
בכך אע"פ שאין עושה
כלום באותה שעה. הראש"ש
נפסקין. ג. ועם הארץ
הכא דקאמרינן עלה דאין מכריזין על אבידתו וכו' בעם הארץ אחר מיירי. טס.

